

Kopia
Enligt förteckning
sidan 4

Riksantikvarieämbetet och
Statens historiska museer

Ink. 1997-04-24

Dnr

Byggnadsminnesförklaring (BM) av fastigheten Specksrum 6, Specksgränd 5 i Visby

BESLUT

Länsstyrelsen i Gotlands län

97-03-25

Överklagande har ej skett
inom föreskriven tid.

Eva Jacobsson
Eva Jacobsson
Registrator

Visby innerstads stadsplanstruktur och bebyggelse utgör ett unikt exempel på hur två ekonomiska expansionsperioder, hansatiden och 1700-talets andra hälft, avspeglas i en välbevarad stadskärna. Den sammanfattade bebyggelsemiljön, speglade gångna tiders byggnadsskick, gör innerstaden till ett synnerligen märkligt bebyggelseområde. Fastigheten Specksrum 6 med bebyggelse från 1700-talet ingår som en värdefull del av denna bebyggelsemiljö.

Länsstyrelsen förklarar med stöd av 3 kap 1§ första stycket lag (1988:950) om kulturminnen mm fastigheter för byggnadsminne (BM).

BM-förklaringen omfattar bostadshusen (1A och 1B) med tillbyggnader, det större uthus (2) som inrymt stall, brygghus, vedbod m m, planket mot gränden samt den tillhörande tomten enligt bifogade karta.

BYGGNADSBESKRIVNING

Fastigheten är bebyggd med två sammanbyggda bostadshus (1A och 1B) med källare under delar av huset. På gården finns en låg uthusbyggnad (2) samt ett mindre dass. Byggnaderna ligger runt en mindre fruktträdgård med infart från gränden. På gården finns dessutom en nu igenfylld brunn.

Byggnaderna har utvecklats och moderniserats under 1800- och 1900-talen. Den största förändringen skedde på 1950-talet när bl a centralvärme och rinnande vatten infördes, varvid de flesta kakelugnarna och köksspisen togs bort. Uthuset (2) är bevarat med äldre indelning och snickerier.

De två bostadshusen är uppförda i skiftesverk och re-

veterade med spritputs (slätputs på vissa mindre partier). Det mindre huset (1B) mot norr är det äldsta, sannolikt från tiden efter 1750. Det är spritputsat och bevarar mot gården två smårutiga fönster med originalbeslag. Gavelspetsen mot norr är bevarad i ursprungligt utförande med stående tjärstrukna bräder med locklister. I gavelspetsen finns ett mindre fönster till den oinredda vinden. Taket är pappklätt.

Den större huvudbyggnaden (1A) mot gränden i söder kan ha ursprungliga delar från 1700-talet men bevarar i övrigt exteriörer från omkring 1800-talets mitt. På långsidorna syns utstickande, profilerade riändar, vars utformning antyder 1700- eller tidigt 1800-tal.

Huset har brutet tak täckt med nyare enkupigt tegel. Fönsternickerierna mot gatan är utbytta på 1950-talet men med samma indelning som tidigare. På långsidorna bevaras vardera ett äldre fönster. Vid sydvästra hörnet är en farstu tillbyggd vid 1800-talets slut, med bevarade spegeldörrar och överljusfönster. Mot gården är farstutillbyggnaden i senare tid förlängd för att rymma badrum. Mot norra gaveln ligger en senare tillbyggnad samt det äldsta huset (1B, se ovan).

Interiört bevaras äldre planlösning, äldre dörrar och spegeldörrar, en kakelugn m m.

Uthuset (2) är indelat i stall, bodar och brygghus eller bykstuga med bevarad härd. Västra långsidan är helt sluten och uppförd i staplad kalksten. Gavlarna och gårdsfasaden är byggda i reveterat skiftesverk. Taket täcks av enkupigt tegel och har en äldre, putsad skorsten i nordväst. Mot gården är fasaden gul och fyra äldre dörrar med äldre smide m m bevaras.

I nordväst finns ett mindre dass i falurött trä med stenfot. Dasset är avdelat med en mindre bod, har flackt papptak och är i dåligt skick, varför det undantas BM. Dasset är värdefullt i gårdsmiljön och bör om möjligt bevaras eller delvis rekonstrueras.

Mot gränden finns ett modernt falurött plank med inkörspport, dock utfomat efter äldre förebild och väl inpassat i gatubilden.

Fastigheten är en relativt välbevarad representant för stadens och stadsdelens enklare och småskaliga bebyggelse med ursprung från 1700-talet och prägel av framför allt 1800-talet. Byggnadsstommarna och den äldre exteriöra utformningen är välbevarade. Fastigheten har ett högt miljöskapande värde.

SKYDDSFÖRESKRIFTER

Länsstyrelsen meddelar enligt 3 kap 2§ lagen (1988:950) om kulturminnen m m följande skyddsföreskrifter:

1. Ovan angivna byggnader 1A, 1B och 2 får inte rivas eller till sitt yttre byggas om eller till. Inga förändringar får heller ske vad gäller tak- och fasadmateriäl, snickerier eller övrig exteriör utformning.
2. I byggnaderna 1A, 1B och 2 får murverk, stomme och takstol inbegripet bärande konstruktioner, bjälklag och skorstensstockar inte förändras.
3. I det inre av byggnaderna 1A och 1B får heller inte göras ingrepp i eller ändring av fast inredning som spegeldörrar, listverk och eldstäder.
4. Byggnaderna skall underhållas så att de inte förfaller. Vid underhålls- och reparationsarbeten får endast traditionella och till byggnaderna anpassade material och metoder användas. Utförandet skall ske på sådant sätt att det kulturhistoriska värdet inte minskar.
5. Den tillhörande tomten skall hållas i sådant skick att byggnadsminnets utseende och karaktär inte förvanskas.

KOMMENTARER

Avsikten med skyddsföreskrifterna är att exteriöra eller interiöra förändringar avseende punkterna 2 och 3 ovan ej skall ske. Därför är även mindre förändringar av markbeläggning, plank och port, uppsättning av antenner, räcken, skärmtak, altaner, markiser, skyltar, lampor mm tillståndspliktiga och skall utföras i samråd med länsstyrelsen.

Före underhåll eller restaurering skall kontakt tas med länsstyrelsen. Livsmiljöenheten/Kultur. Råd om åtgärder ges av länsstyrelsen.

Till beslutet bifogas länsstyrelsens förslag till riktlinjer för framtida upprustningsarbeten.

Även för BM prövas bygglovpliktiga åtgärder på sedvanligt sätt i kommunens byggnadsnämnd. Stadsarkitektkontoret bör kontaktas i osäkra fall.

Om det finns särskilda skäl får länsstyrelsen enligt 3 kap 14§ lag om kulturminnen mm lämna tillstånd till

ändring av byggnadsminnet i strid med skyddsföreskrifterna.

ÖVRIGT

Lydelsen i detta beslut har efter samråd med Riksantikvarieämbetet ändrats något jämfört med tidigare föreslagen lydelse. Ändringarna är av redaktionell karaktär, sakinnehållet är fortfarande detsamma.

EV ÖVERKLAGANDE AV BESLUTET

Detta beslut kan överklagas hos länsrätten, se bilaga. Beslutet skall enligt 3 kap 21§ lagen om kulturminnen mm tillämpas utan hinder av att ev talan förs mot beslutet.

BESLUTANDE MM

Beslut i detta ärende har fattats av landshövding Thorsten Andersson.

Föredragande har varit länsantikvarie Marita Jonsson.

Förberedande handläggning har utförts av byggnadsantikvarie Tor Sundberg.

I den slutliga handläggningen har även deltagit förste länsassessor Nils Strehlenert.

Thorsten Andersson

Marita Jonsson

Kopia
RAÄ
Byggnadsnämnden
Gotlands Fornsal
Kultur- och fritidsnämnden

Kopia av lagakraftvunnet beslut
RAÄ
Lantmäterimyndigheten
Gotlands Fornsal
Byggnadsnämnden
Planenheten
Länsantikvarien

RIKTLINJER FÖR FRAMTIDA UPPRUSTNINGSPÅRBEJDET (råd & förslag)

Exteriöra underhållsarbeten:

Framtida putsningsarbeten bör utföras med ren kalkbruk. Äldre putstyper och utföranden bör studeras på byggnaden och tjäna som förebild. (Se ex östra långsidan) Putsen avfärgas med ren kalkfärg.

Putstyper med cement är otraditionella och för täta och kan sannolikt skada trästommen.

Målning av fönster- och dörrsnickerier samt träpanelen på utbyggnaderna bör utföras med ren linoljefärg. Spår av äldre kulörer kan eftersökas och eventuellt tjäna som förebild vid ommålning.

För gavelspetsen mot norr används vid underhållsstrykning dalbränd trätjära, helst gotländsk.

Fönsterrenovering:

De äldre fönstren (lilla bostadshuset, stora husets långsidor och norra vindsfönstret samt uthuset) har ursprungliga fönstersnickerier i kärnvirke och med smiden från 17- och 1800-talen. Det är viktigt att bevara dessa och istället för utbyte göra en noggrann översyn:

Blåsta glasrutor behandlas varsamt och tas vid behov ur för senare återmontering. Rötskadat virke i karmar, bågar och uttjänta spröjsar stäms ur och frisk kärnfur lusas i.

Beslag demonteras och görs rena från rost samt mönjas. Håligheter fylls med linoljekitt före återspikning med linoljebränd, 25 mm specialnubb. Hörnjärn och beslag som inte är funktionsdugliga byts ut mot kopior.

Småsprickor oljas in och tätas med linoljekitt.

Moderna färgtyper och löst sittande linoljefärg samt löst kitt skrapas bort. Kittfalsen rengörs före inoljning och grundning med förtunnad linoljefärg. Kittlagning med linoljekitt och två tunna strykningar med ren linoljefärg. Kulör bryts med torrpigment.

Uthuset:

Dörrarna ses över enligt samma principer som för de äldre fönstren. Endast rötskadade och trasiga delar i karmar och dörrblad byts ut och lappas i. (Snickare med vana av liknande arbeten får ge ett utlåtande.)

Det är i Visby ovanligt med äldre uthus som bevarar ursprungligt eller äldre utseende och indelning. Det är därför önskvärt att byggnaden även framöver bevaras som förrådshus med nuvarande mellanväggar m m. Eventuell framtida ändring får, när det blir aktuellt, diskuteras i samråd med antikvariska myndigheter samt stadsarkitektkontoret.

Byggnadsminnets begränsningar gäller att förändring av exteriör samt i möjligaste mån vindsbjälklaget ej får ske.

Dasset:

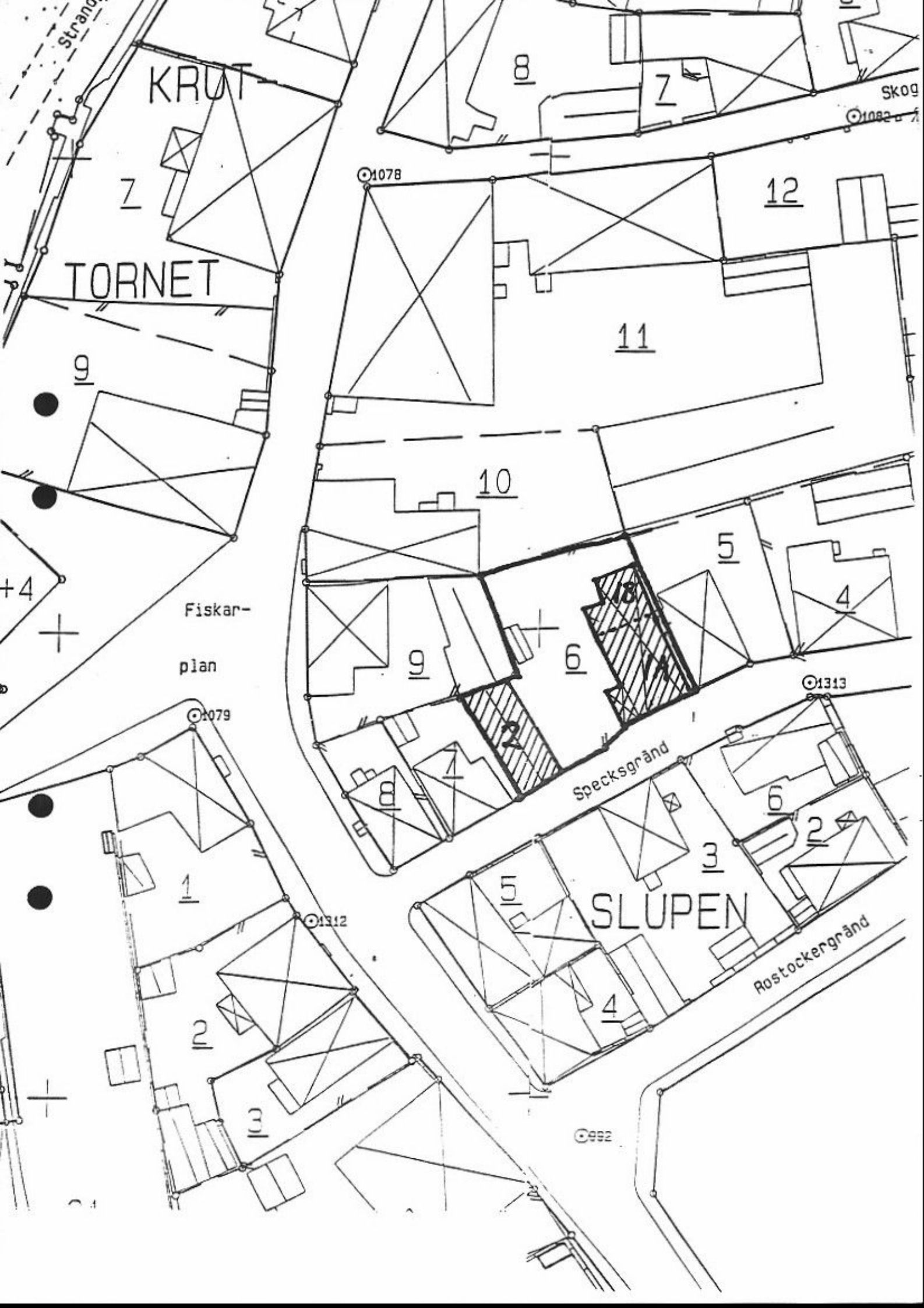
Byggnaden är ett autentiskt inslag med ett visst värde i gårdsmiljön. Istället för framtida rivning, vore det trevligt om byggnaden kan lagas eller återuppbyggas med samma storlek, utformning, material och detaljutförande som den nuvarande.

Invändigt:

I bostadshuset bevaras kakelugn samt många äldre, fasta inredningsdetaljer såsom dörrar, socklar m m. Dessa är hantverksmässigt utförda antikviteter med hög kvalitet. De visar på byggnadernas utveckling och bör i mesta möjliga mån behållas.

I golv, väggar och tak bevaras sannolikt äldre yt-skikt som vid framtida arbeten inte onödigtvis bör tas bort eller förändras. Vid framtagna eller förnyande av yt-skikt lämnar länsstyrelsen gärna råd.

(Observera att ändring som strider mot BM:s skyddsföreskrifter kräver länsstyrelsens tillstånd. Bygglövppliktiga åtgärder prövas i kommunens byggnadsnämnd.)

KRUT

TORNET

Fiskar-
plan

SLUPEN

Specksgränd

Rostockergränd

1078

12

11

10

9

6

5

4

1313

1

1312

9

6

5

4

1313

1

1312

9

6

5

4

1313

1

1312

9

6

5

4

1313

1

1312

9

6

5

4

1313

1

1312

9

6

5

4

1313

1

1312

9

6

5

4

1313

1

1312

9

6

5

4

1313

1

1312

9

6

5

4

1313

1

1312

9

6

5

4

1313

1

1312

9

6

5

4

1313

1

1312

9

6

5

4

1313

1

1312

9

6

5

4

1313

1

1312

9

6

5

4

1313

1

1312

9

6

5

4

1313

1

1312

9

6

5

4

1313

1

1312

9

6

5

4

1313

1

1312

9

6

5

4

1313

1

1312

9

6

5

4

1313

1

1312

9

6

5

4

1313

1

1312

9

6

5

4

1313

1

1312

9

6

5

4

1313

1

1312

9

6

5

4

1313

1

1312

9

6

5

4

1313

1

1312

9

6

5

4

1313

1

1312

9

6

5

4

1313

1

1312

9

6

5

4

1313

1

1312

9

6

5

4

1313

1

1312

9

6

5

4

1313

1

1312

9

6

5

4

1313

1

1312

9

6

5

4

1313

1

1312

9

6

5

4

1313

1

1312

9

6

5

4

1313

1

1312

9

6

5

4

1313

1

1312

9

6

5

4

1313

1

1312

9

6

5

4

1313

1

1312

9

6

5

4

1313

1

1312

9

6

5

4

1313

1

1312

9

6

5

4

1313

1

1312

9

6

5

4

1313

1

1312

9

6

5

4

1313

1

1312

9

6

5

4

1313

1

1312

9

6

5

4

1313

1

1312

9

6

5

4

1313

1

1312

9

6

5

4

1313

1

1312

9

6

5

4

1313

1

1312

9

6

5

4

1313

1

1312

9

6

5

4

1313

1

1312

9